

Styrelsen	2020-10-23
Handling nr	12.2
Handläggare	Anna-Karin Wikman
Daterad	2020-10-02
Reviderad	

**Till
Styrelsen för Västtrafik AB**

Mål för social hållbarhet 2030

FÖRSLAG TILL BESLUT

Med anledning av nedanstående föreslås styrelsen besluta
att godkänna redovisat remissvar samt ge VD i uppdrag att översända svaret.

Skövde dag som ovan

Lars Backström

Camilla Holtet

EKONOMISK ANALYS

Måldokumentet innehåller övergripande mål och delmål för Västra Götalandsregionens arbete med social hållbarhet 2021–2030. Målen samlar Västra Götalandsregionens insatser för social hållbarhet och bidrar till att huvuduppgifterna inom hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, regional utveckling och kultur tillsammans främjar en socialt hållbar utveckling.

Målen ska integreras i alla Västra Götalandsregionens stödprocesser såsom HR, kommunikation, beredningsprocesser, upphandlingar och avtal med mera. Målen ska bidra till ett hållbart genomförande av Västra Götalandsregionens andra övergripande strategier och måldokument, såsom regionala utvecklingsstrategin, och det regionala trafikförsörjningsprogrammet. De satsningar som nu görs kopplat till dessa strategier ska ligga i linje med målen för social hållbarhet. Målen ska genomföras tillitsbaserat, vilket innebär att respektive nämnd, styrelse eller annan utförare beslutar om vilka åtgärder som ska genomföras för att uppnå målen. De övergripande målen kan också läsas som en form av vägledande principer. Målen kommer att fördelas till förvaltningarna genom Plan & Styr, Västra Götalandsregionens system för verksamhetsplanering och -uppföljning. Målen och åtgärderna kommer därmed att ingå i den ordinarie verksamhetsplaneringen och uppföljningen för organisationen.

Måldokumentet innehåller inte några ekonomiska beskrivningar eller åtaganden. De utpekade målen ligger i linje med Västtrafiks vision och affärsplan.

BAKGRUND

Syftet med Västra Götalandsregionens Mål för social hållbarhet 2030 är att bidra till visionen ”Det Goda Livet” genom att skapa ett gott liv för varje människa på en välmående planet. Uppdraget att ta fram förslag till mål för Västra Götalandsregionens arbete med social hållbarhet kommer från regionstyrelsens beredningar för mänskliga rättigheter samt för folkhälsa och social hållbarhet. Målen ska gälla från och med 2021 och ersätta de nuvarande regiongemensamma handlingsplanerna för mänskliga rättigheter respektive fullföljda studier. Förslaget utgår ifrån de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och är prioriterade utifrån Västra Götalandsregionens uppdrag, utmaningar och påverkan på social hållbarhet.

ÄRENDEGENOMGÅNG

Mål för social hållbarhet 2030 är ett dokument som beskriver övergripande mål och delmål för Västra Götalandsregionens arbete med social hållbarhet 2021–2030. Målen gäller för Västra Götalandsregionens egna verksamheter och de verksamheter som finansieras av Västra Götalandsregionen.

Målen för social hållbarhet består av tre övergripande mål:

- God hälsa och välbefinnande,
- Jämlikhet och lika rättigheter
- Tillit, trygghet och delaktighet.

Kopplat till varje övergripande mål finns delmål som beskriver prioriteringar under målperioden. Målen har stor bäring på de största utmaningarna för den sociala hållbarheten som Västra Götalandsregionen står inför.

Målen omfattar verksamheternas ansvar i tre olika roller:

- i förhållande till patienter, resenärer, besökare och andra målgrupper
- i förhållande till medarbetare
- i förhållande till invånare och förtroendevalda

En fungerande kollektivtrafik, som är planerad med sociala faktorer i beaktande, är ett viktigt verktyg för att möjliggöra det goda livet för så många människor som möjligt i regionen. Västtrafik har stor påverkan på den sociala hållbarheten i regionen genom att säkerställa socialt hållbar kollektivtrafik som trygg, välkomnande och tillgänglig. Detta ligger i linje med Västtrafik affärsplan.

Västtrafik ser positivt på måldokumentet. Det är strukturerat, välformulerat och pedagogiskt med tydlig koppling till styrande dokument som lagar, konventioner, politiska mål och strategier. De föreslagna målen i dokumentet ligger i linje med Trafikförsörjningsprogrammet och strategin för kollektivtrafik på jämlika villkor.

Måldokumentet skulle dock stärka Västtrafiks roll i arbetet mot en socialt hållbar region om det innehöll fler exempel som hänvisar till kollektivtrafiken. De flesta indikatorer och delmål som föreslås är inte relevanta för Västtrafiks verksamhet. Även om en fungerande kollektivtrafik i många fall är en förutsättning för att målen ska nås går det inte att mäta kollektivtrafikens effekter på måluppfyllelsen.

Västtrafik anser därför att kopplingen mellan kollektivtrafiken och social hållbarhet skulle kunna göras tydligare inom alla målområden i dokumentet.

//

Svarsformulär remiss om mål för social hållbarhet 2030

Övergripande synpunkter på mål för social hållbarhet 2030

Övergripande synpunkter på innehåll och struktur på mål för social hållbarhet 2030
<p>En fungerade kollektivtrafik, som är planerad med sociala faktorer i beaktande, är ett viktigt verktyg för att möjliggöra det goda livet för så många människor som möjligt i regionen. För många är kollektivtrafiken avgörande för att möjliggöra delaktighet i samhället genom att den skapar tillgänglighet till exempelvis arbete, utbildning, vård, kultur, föreningsaktiviteter och naturmiljöer. Västtrafik har stor påverkan på den sociala hållbarheten i regionen genom att säkerställa socialt hållbar kollektivtrafik som trygg, välkomnande och tillgänglig. Detta ligger i linje med Västtrafik affärsplan.</p> <p>Västtrafik ser positivt på måldokumentet. Det är strukturerat, välformulerat och pedagogiskt med tydlig koppling till styrande dokument som lagar, konventioner, politiska mål och strategier. De föreslagna målen i dokumentet ligger i linje med Trafikförsörjningsprogrammet och strategin för kollektivtrafik på jämlika villkor. Västtrafik anser dock att kopplingen mellan kollektivtrafiken och social hållbarhet skulle kunna göras tydligare inom alla målområden i dokumentet.</p> <p>Måldokumentet skulle stärka Västtrafiks roll i arbetet mot en socialt hållbar region om det innehöll fler exempel som hänvisar till kollektivtrafiken. Se detaljerade synpunkter nedan.</p> <p>I beskrivningen av målens koppling till Agenda 2030 saknar vi en koppling till FN:s miljömål 11 - Hållbara städer och samhällen. Kollektivtrafiken spelar en viktig roll för att möjliggöra socialt hållbara städer och samhällen.</p>
Vad kommer att krävas av er förvaltning eller bolag för att lyckas med ett genomförande av mål för social hållbarhet 2030?
<p>Vi fortsätter arbeta i linje med Västtrafiks affärsplan, trafikförsörjningsprogrammet och strategi för kollektivtrafik på jämlika villkor. Det kommer krävas en bred samverkan med olika aktörer och intressenter, ett tydligt ansvar för frågorna i vår egen organisation och andra organisationer samt resurser både vad gäller ekonomi och personal för att lyckas i arbetet.</p>
Vilka ser ni som de mest avgörande faktorerna för att mål för social hållbarhet 2030 ska uppnås?
<p>Den snabba och effektiva kollektivtrafiken är ofta ett mål i planeringen. Detta kan konkurrera med ambitionen om en kollektivtrafik på jämlika villkor. De resenärer som behöver närhet till hållplats, mer tid för på- och avstigning, hjälp av förare etcetera får inte det utrymme som krävs för att möjliggöra deras resande med kollektiva färdmedel. Det krävs en balans mellan olika målsättningar. Det krävs också en förståelse och beredskap för att krav på social hållbarhet i kollektivtrafiken kommer att kosta i upphandling/under avtalsperioden, precis som till exempel teknikövergången till fossilfritt drivmedel har gjort.</p> <p>En bred samverkan mellan aktörer och intressenter är avgörande för möjligheten att nå de uppsatta målen. För Västtrafiks del är det viktigast att samverkan fungerar med Västfastigheter, VGR (främst Kollektivtrafikmyndigheten och Avdelningen för social</p>

hållbarhet), alla kommuner i regionen, kommunalförbunden, Trafikverket och inte minst de trafikföretag som utför trafiken.

Kommunerna ansvarar för den fysiska planeringen inom sina gränser och därför är tät samverkan och god dialog mellan Västtrafik och kommunerna en mycket viktig faktor. Kollektivtrafikens förutsättningar och behov behöver vara väl kommunicerade för att den fysiska planeringen skall gynna ett hållbart resande, som i sin tur främjar social hållbarhet.

Internt inom Västtrafik kommer det krävas dedikerade tjänster - som kvalitetskoordinatorer - som omsätter målsättningarna i praktiken ute i verksamheterna och följer upp de krav vi ställer på trafikföretagen i avtalen.

När det gäller medarbetarperspektivet utgår vi från affärsplanen och verksamhetsstrategin som vi ser som viktiga faktorer för HR:s arbete. Engagerade medarbetare är en förutsättning för att lyckas och framgångsfaktorn är att vi gör det tillsammans. Genom tvärfunktionella samarbeten som präglas av nyfikenhet på varandras behov, kunskaper och erfarenheter får vi ett helhetsperspektiv på det värde vi skall skapa.

Idag finns samordnare för mänskliga rättigheter på nästan alla förvaltningar och bolag. Hur kan samordnarrollen och dess koppling till respektive förvaltnings-/bolagsledning utvecklas i arbetet med målen för social hållbarhet?

I Västtrafiks verksamhet drivs arbetet med social hållbarhet utifrån vår affärsplan och det uppdrag vi har från kollektivtrafiknämnden. Samordnaren har inget utpekad enskilt ansvar för arbetet med social hållbarhet inom bolaget. Samordnaren har inte heller något ledningsansvar och därför inte heller någon koppling till bolagsledningen och styrelsen. De frågor och ärenden som eventuellt genereras utifrån nätverksarbetet behandlas inom den ordinarie organisationen och beslutsordningen.

För Västtrafik fungerar nätverket idag främst som ett forum för kunskapsutbyte. För att tydliggöra och stärka Västtrafiks roll i nätverket är viktigt att tydliggöra kollektivtrafikens roll när det gäller att skapa förutsättningar för en socialt hållbar region.

Målen för social hållbarhet omfattar verksamhetens ansvar i tre olika roller; i förhållande till patienter, resenärer, besökare och andra målgrupper, i förhållande till medarbetare och i förhållande till invånare och förtroendevalda. Det innebär ett brett uppdrag för samordnaren att påverka arbetet mot de sociala målen inom alla dessa perspektiv. För att skapa möjlighet att fokusera arbete skulle det eventuellt behövas fler samordnare som arbetar utifrån de olika målperspektiven.

Övriga synpunkter

De flesta indikatorer och delmål som föreslås är inte relevanta för Västtrafiks verksamhet. Även om en fungerande kollektivtrafiken i många fall är en förutsättning för att målen ska nås går det inte att mäta kollektivtrafikens effekter på måluppfyllelsen.

Stina Wärmedal

Från: Stefan Westling Didrik <stefan.westling.didrik@vgregion.se> för Regionstyrelsen <regionstyrelsen@vgregion.se>
Skickat: den 17 augusti 2020 10:01
Till: Expediering
Kopia: Anna Jacobson
Ämne: Rätt version! Remiss: Mål för social hållbarhet 2030
Bifogade filer: Bilaga 1. Remissversion Mål för social hållbarhet 2030.pdf; Bilaga 2. Svaresformulär remiss Mål för social hållbarhet 2030.docx; Remissbrev Mål för social hållbarhet utkast 2030.pdf

Prioritet: Hög

Nämnder och styrelser,

Det mailet ni fick i fredags innehöll fel bilagor för nämnder och styrelser. Här är de korrekta bilagorna.

Med vänliga hälsningar

Stefan Didrik

Nämndsamordnare regionstyrelsen
Avdelning Ärendesamordning & kansli
Koncernkontoret, Västra Götalandsregionen
Telefon: 076-9402737
Epost: stefan.westling.didrik@vgregion.se

Från: Stefan Westling Didrik **För** Regionstyrelsen
Skickat: den 14 augusti 2020 13:31
Till: Expediering
Kopia: Jesper Svensson ; Åsa Olsson ; Emma Broberg ; Maria Talja ; Liselott Johansson ; Anna Jacobson ; Lars Berko
Ämne: Remiss: Mål för social hållbarhet 2030

Nämnder- och styrelser,

Regionstyrelsens beredningar för mänskliga rättigheter samt för folkhälsa och social hållbarhet har gett uppdrag att ta fram förslag till mål för Västra Götalandsregionens arbete med social hållbarhet som ska gälla från och med 2021. Mål för social hållbarhet 2030 ska ersätta de nuvarande regiongemensamma handlingsplanerna för mänskliga rättigheter respektive fullföljda studier. Syftet med Västra Götalandsregionens Mål för social hållbarhet 2030 är att bidra till visionen "Det Goda Livet" genom att skapa ett gott liv för varje människa på en välmående planet. Förslaget utgår ifrån de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och är prioriterade utifrån Västra Götalandsregionens uppdrag, utmaningar och påverkan på social hållbarhet. Ambitionen är att de nya målen ska vara pådrivande för Västra Götalandsregionens arbete för att nå regionala, nationella och internationella mål och åtaganden på området social hållbarhet, inklusive folkhälsa, mänskliga rättigheter och Agenda 2030.

Synpunkter på målen

Koncernkontoret efterfrågar nu era synpunkter på målen. De frågor som Koncernkontoret i huvudsak vill ha svar på är specificerade i det bifogade svarformuläret som vi också önskar att ni använder till remissvaren.

Frivilligt att svara

Den här remissen skickas nu till samtliga nämnder och styrelser i Västra Götalandsregionen och till de organisationer som deltar i beredningen för mänskliga rättigheters samråd. Det finns inget krav att svara ni svarar helt frivilligt.

Synpunkter på målen önskas senast den 31 oktober 2020. Svar på remissen skickas till regionstyrelsen@vgregion.se.
Ange diarienummer RS 2019–02964.

Målen kommer att bearbetas utifrån inkomna synpunkter och beslutas i regionstyrelsen samt regionfullmäktige.
För frågor om målen för social hållbarhet och formerna för genomförande kontakta: anna.bl.jacobson@vgregion.se

Bilagor

- Bilaga 1: "Remissversion Mål för social hållbarhet 2030 för Västra Götalandsregionen och de verksamheter som finansieras av Västra Götalandsregionen"
- Bilaga 2: "Svarsformulär remiss om mål för social hållbarhet 2030"

Med vänliga hälsningar

Stefan Didrik

Nämndsamordnare regionstyrelsen
Avdelning Ärendesamordning & kansli
Koncernkontoret, Västra Götalandsregionen
Telefon: 076-9402737
Epost: stefan.westling.didrik@vgregion.se

Avdelning social hållbarhet

Västra Götalandsregionen

Diarienummer: RS 2019-02964

2020-08-12

Remissversion

Mål för social hållbarhet 2030

för Västra Götalandsregionen och de
verksamheter som finansieras av
Västra Götalandsregionen

Innehåll

Hållbar utveckling och det goda livet – för varje människa	3
Mål för social hållbarhet 2030	3
Tre övergripande mål med tillhörande delmål	4
Genomförande och uppföljning av målen	4
Hållbar utveckling och Agenda 2030.....	5
Agenda 2030 – globala mål och regionalt ansvar	5
Social hållbarhet, folkhälsa och mänskliga rättigheter	6
Mål 1: God hälsa och välbefinnande.....	8
Delmål 1.1: Främja hälsosam uppväxt och fullföljda studier	8
Delmål 1.2: Främja hälsosamt åldrande och motverka ofrivillig ensamhet	9
Delmål 1.3: Främja psykisk hälsa och förebygga suicid	10
Delmål 1.4: Främja goda levnadsvanor och ett hållbart arbetsliv	11
Mål 2: Jämlikhet och lika rättigheter	12
Delmål 2.1: Främja kunskap om jämlikhet och rättigheter.....	12
Delmål 2.2: Identifiera och analysera orättfärdiga skillnader.....	13
Delmål 2.3: Främja tillgänglig och inkluderande verksamhet	14
Mål 3: Tillit, trygghet och delaktighet.....	15
Delmål 3.1: Främja ansvarstagande och transparent organisation	15
Delmål 3.2: Motverka tvång, kränkningar, hot och våld	16
Delmål 3.3: Främja medskapande och dialog.....	17
Indikatorsbilaga.....	18

Hållbar utveckling och det goda livet – för varje människa

Västra Götalandsregionen leds av visionen Det goda livet, vilket innebär att vi ska bidra till ett gott liv för varje människa i Västra Götaland. I visionen står att hållbar utveckling utifrån ekonomisk, social och miljömässig dimension ska utgöra en ram för allt utvecklingsarbete i Västra Götaland och beaktas i samtliga beslut.

Invånarna i Västra Götaland är i genomsnitt och vid internationella jämförelser nöjda med sina liv. Våra största utmaningar kopplat till social hållbarhet handlar dock om ojämlikhet i livsvillkor och hälsa, ökande psykisk ohälsa, minskande tillit mellan människor och en minskande delaktighet i det politiska och offentliga livet. För att möta dessa utmaningar krävs att samhället skapar förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen, för demokrati, för öppna och transparenta organisationer som människor kan lita på samt förutsättningar för alla människors makt att forma samhället och sina egna liv.

Vi i Västra Götalandsregionen ska aktivt bidra till en socialt hållbar utveckling i all den verksamhet vi utför och i alla avtal och överenskommelser vi sluter. Det ska märkas när vi möter invånare och besökare, prioriterar, fattar beslut, arbetar främjande och förebyggande samt när vi kommunicerar och för dialog. Mänskliga rättigheter ska vara i centrum för Västra Götalandsregionens arbete.

Västra Götalandsregionen ska också som en av Sveriges största arbetsgivare arbeta aktivt för social hållbarhet. Vår medarbetarpolicy beskriver de grundläggande värderingar, principer och förhållningssätt inom hälsa och arbetsmiljö, lika rättigheter och möjligheter, kompetensförsörjning och lön som ska leda arbetet framåt.

Vi ska i samverkan med andra utveckla lösningar och visa att en omställning till ett hållbart välfärdssamhälle är möjligt.

Mål för social hållbarhet 2030

Det här dokumentet innehåller övergripande mål och delmål för Västra Götalandsregionens arbete med social hållbarhet 2021–2030. Målen gäller för Västra Götalandsregionens egna verksamheter och de verksamheter som finansieras av Västra Götalandsregionen.

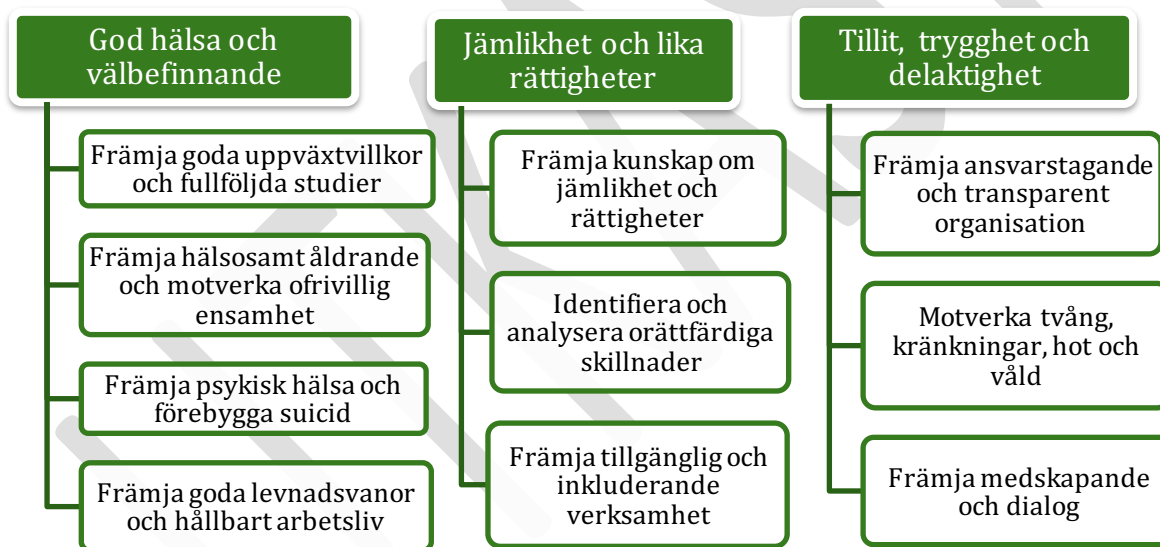
Målen samlar Västra Götalandsregionens insatser för social hållbarhet och bidrar till att huvuduppgifterna inom hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, regional utveckling och kultur tillsammans främjar en socialt hållbar utveckling i Västra Götaland, nationellt och globalt. Målen ambition ska också integreras i alla Västra Götalandsregionens stödprocesser såsom HR, kommunikation, beredningsprocesser, upphandlingar och avtal med mera. Målen ska bidra till ett hållbart genomförande av Västra Götalandsregionens andra övergripande strategier och måldokument, såsom regionala utvecklingsstrategin, strategin för omställningen av hälso- och sjukvården, kulturstrategin samt regionala

trafikförsörjningsprogrammet. De satsningar som nu görs kopplat till dessa strategier ska ligga i linje med målen för social hållbarhet. En av Västra Götalandsregionens strategier för att utveckla hälso- och sjukvården är Framtidens vårdinformationsmiljö (FVM). Det övergripande målet är skapa en modern vårdinformationsmiljö, som ger invånarna en tillgänglig hälso- och sjukvård med hög kvalitet och med stor delaktighet. Ambitionen är att hälso- och sjukvårdsinformation ska vara tillgänglig för de som behöver den och att det ska finnas möjligheter för patienten att bidra med information och vara delaktig.

Tre övergripande mål med tillhörande delmål

Målen för social hållbarhet består av tre övergripande mål: God hälsa och välbefinnande, Jämlikhet och lika rättigheter samt Tillit, trygghet och delaktighet. Kopplat till varje övergripande mål finns delmål som beskriver prioriteringar under målperioden. Målen har stor bäring på de största utmaningarna för den sociala hållbarheten som Västra Götalandsregionen står inför. Målen omfattar verksamheternas ansvar i tre olika roller:

- i förhållande till patienter, resenärer, besökare och andra målgrupper
- i förhållande till medarbetare
- i förhållande till invånare och förtroendevalda

Genomförande och uppföljning av målen

Regionfullmäktige beslutar om övergripande mål och tillhörande delmål. Målen ska genomföras tillitsbaserat, vilket här innebär att respektive nämnd, styrelse eller annan utförare beslutar om vilka åtgärder som ska genomföras för att uppnå målen. De övergripande målen kan också läsas som en form av vägledande principer. Jämlikhet, delaktighet, transparens och samverkan ska genomsyra alla val av åtgärder – för att säkerställa att ingen människa lämnas utanför.

Målen kommer att fördelas till förvaltningarna genom Plan & Styr, Västra Götalandsregionens system för verksamhetsplanering och -uppföljning. Målen och åtgärderna kommer därmed att ingå i den ordinarie verksamhetsplaneringen och uppföljningen för organisationen. Indikatorerna som är kopplade till målen består i huvudsak av redan befintlig information som sammanställs koncernövergripande för att följa om utvecklingen i länet och koncernen går i målens riktning.

Hållbar utveckling och Agenda 2030

En hållbar utveckling tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.¹ Hållbar utveckling innehåller tre dimensioner – den ekologiska, den sociala och den ekonomiska.

- Den ekologiska dimensionen innebär att Västra Götalandsregionen ska begränsa klimatförändringarna, främja biologisk mångfald och ekosystemtjänster, och bibehålla frisk luft, land och vatten.
- Social hållbarhet handlar om människors välbefinnande och livsvillkor; om hur Västra Götalandsregionen ska arbeta för hälsa, jämlikhet, makt, tillit, trygghet och delaktighet, om samhällets utveckling och individens rättigheter.
- Den ekonomiska hållbarheten möjliggör för Västra Götalandsregionen att skapa förutsättningar för det goda livet genom sitt uppdrag.

Den ekologiska dimensionen är en ram för att kunna uppnå de två andra dimensionerna, medan social hållbarhet, människans välbefinnande, ses som målet och den ekonomiska som medel och möjliggörare för de övriga dimensionerna.

Agenda 2030 – globala mål och regionalt ansvar

Agenda 2030 är framtaget av FN för att samla världen kring hållbar utveckling². De globala målen grundas i de mänskliga rättigheterna och målen kan endast uppnås om principerna om människorättsbaserat arbete respekteras; jämlikhet, delaktighet, ansvar och transparens.

De 17 globala målen för hållbar utveckling går in i varandra och är varandras förutsättningar. Tillsammans bildar de ett pussel där alla bitar behöver vara med. När vi kommer vidare i arbetet med ett av målen öppnas nya vägar för att nå de andra. Om något mål halkar efter kommer framgångarna i de andra målen inte att bli varaktiga.

Västra Götalandsregionen knyter an till samtliga mål i Agenda 2030

Västra Götalandsregionens tre övergripande mål för social hållbarhet kopplas allra tydligast till tre av målen i Agenda 2030: Mål 3: God hälsa och välbefinnande, mål 10: Minskad ojämlikhet och mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

¹ Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future 1987, även kallad Brundtlandrapporten

² <https://www.globalamalen.se/manskliga-rattigheter/> 2020-04-24

Målen har fått delvis nya rubriker för att tydligare fånga Västra Götalandsregionens roller och uppdrag. Dessa utvalda mål är också avgörande för att nå samtliga de övriga 14 målen i Agenda 2030. Här kan särskilt nämnas att arbetet för målen kommer ha stor effekt på exempelvis mål 4 ”God utbildning”, mål 5 ”Jämställdhet”, mål 8 ”Anständiga arbetsvillkor” samt mål 12 ”Hållbar konsumtion och produktion”.

Mål 17 handlar om globalt partnerskap vilket för Västra Götalandsregionen innebär att samverka med exempelvis invånarna, det civila samhället, kommunerna, andra myndigheter och näringslivet ska genomsyra allt vi gör, i synnerhet i genomförandet av målen för social hållbarhet.

Social hållbarhet, folkhälsa och mänskliga rättigheter

Ett socialt hållbart samhälle beskrivs som ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen.³

Västra Götalandsregionen ska arbeta för att nå det nationella målet för folkhälsopolitiken som är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation⁴. Målet förtydligar sambandet mellan samhälleliga förutsättningar, som kan påverkas genom politiska beslut, och hälsoutvecklingen i befolkningen. Förutsättningar för att nå målet är tvärsektorielt långsiktigt agerande från samhällets olika sektorer; från det offentliga, privata och civila samhället samt från individerna själva. Västra Götalandsregionen ska vara en regional länk från nationell till lokal nivå och bidra till ett effektivt och sammanhållet strategiskt folkhälsoarbete i hela länet. Genom målen för social hållbarhet sätter Västra Götalandsregionen fokus på det nationella målet och dess åtta målområden:

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning

³Folkhälsomyndigheten och SKR:s plattform för social hållbarhet.

⁴ www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsoarbete/folkhalsopolitikens-mal/de-atta-malomradena-inom-folkhalsopolitiken/

3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

De första sju målområdena utgör centrala områden där resursbrist och sårbarhet är särskilt avgörande för jämlik hälsa. Det sista målområdet pekar på hälso- och sjukvårdens ansvar att möta de skillnader som finns mellan sociala grupper vad gäller insjuknande, behandling och konsekvenser av sjukdom och ohälsa.

Sverige har undertecknat ett flertal konventioner om mänskliga rättigheter⁵ som i praktiken innebär att Västra Götalandsregionen är skyldig att respektera, skydda, uppfylla och främja de mänskliga rättigheterna inom sina ansvarsområden. Målen för social hållbarhet är viktiga delar i arbetet för att leva upp till de åtaganden vi har.

Västra Götalandsregionen ska bidra till att utveckla ett jämlikt samhälle och skydda grupper som löper särskild risk att inte få sina rättigheter tillgodosedda. Västra Götalandsregionen har exempelvis ansvar för:

- att tillgodose rättigheter för de nationella minoriteterna⁶
- att bidra till att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med både psykisk och fysisk funktionsnedsättning⁷
- att bidra till att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv⁸
- att verka för integration och motverka rasism och hatbrott⁹
- att främja hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter¹⁰
- att tillgodose barnets rättigheter¹¹

Västra Götalandsregionen är också skyldiga att bidra till stärkt demokrati, yttrande- och religionsfrihet som alla tre är viktiga för en socialt hållbar utveckling i länet.

⁵Såsom FNs konventioner om medborgerliga och politiska rättigheter samt ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna.

⁶Europarådets ramkonvention, lagen om de nationella minoriteterna, språklagen samt som finskt förvaltningsområde. De nationella minoriteterna är: judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar

⁷FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och diskrimineringslagen.

⁸De nationella jämställdhetspolitiska målen, Kvinnokonventionen, CEMR-deklarationen, och diskrimineringslagen

⁹Konventionen mot rasdiskriminering, nationell plan mot rasism och hatbrott, diskrimineringslagen

¹⁰Nationella strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck och diskrimineringslagen.

¹¹I enlighet med barnkonventionen som sedan 2020 är svensk lag.

Mål 1: God hälsa och välbefinnande

God hälsa är grundläggande för ett socialt hållbart samhälle och rätten till bästa möjliga hälsa är en av de mänskliga rättigheterna. Sveriges folkhälsopolitiska mål handlar om att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa.

Den självskattade hälsan och medellivslängden är generellt god i Västra Götaland. Däremot ökar skillnaderna i hälsa exempelvis utifrån kön, mellan olika delar av länet och mellan människor med olika utbildningsnivåer.

Hälsa är grundläggande för livskvalitet och ett gott liv. Det som påverkar vår hälsa mest är socioekonomi, hälsobeteende, fysisk miljö samt hälso- och sjukvården. Befolkningens hälsa påverkar till exempel behovet av hälso- och sjukvård och barn och ungas förutsättningar för fullföljda studier vilket i sin tur påverkar kompetensförsörjning, deltagande i arbetslivet och andra delar av samhällets utveckling.

Västra Götalandsregionen kan påverka hälsan i befolkningen genom att arbeta hälsofrämjande och förebyggande i hälso- och sjukvård, som arbetsgivare, genom regional utveckling samt inom kultur- och utbildningsverksamhet. Den service vi erbjuder våra invånare ska kompensera för ojämlika livsvillkor och stärka möjligheterna till hälsa och välbefinnande för grupper med mindre egna resurser.

Delmål 1.1: Främja hälsosam uppväxt och fullföljda studier

Många faktorer påverkar barns hälsa och skolgång

Förhållandena under barn- och ungdomsåren har stor betydelse för både den psykiska och fysiska hälsan under hela livet. Ojämlighet i livsvillkor mellan olika familjer på grund av till exempel utbildningsnivå, sysselsättning och migrationsbakgrund bidrar till att barn och unga har skilda förutsättningar för hälsa, utveckling och utbildning. Samhällets institutioner som möter barn, unga och deras närstående har också inverkan på förutsättningarna för en hälsosam uppväxt.

En god hälsa gör det lättare att tillgodogöra sig utbildning, och utbildning lägger i sin tur en grund för god hälsa. Skillnaderna i skolresultat är stora mellan såväl flickor och pojkar som mellan olika kommuner och skolor i Västra Götaland. Skillnaderna är också stora mellan dem som har föräldrar med lägre utbildningsnivå (högst gymnasieutbildning) och dem vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning. Fullföljd skolgång i betydelsen gymnasiekompetens är en förutsättning för framtida arbete och försörjning.

Västra Götalandsregionen möter barn och unga under hela uppväxten

Västra Götalandsregionen ska arbeta för att stärka barn och ungas rättigheter, utjämna skillnader i livsvillkor och hälsa, skydda barn och unga som befinner sig i utsatta situationer samt förbättra förutsättningarna för barn och unga att fullfölja sina studier.

God hälsa och välbefinnande

Främja hälsosam uppväxt och fullföljda studier

Främja hälsosamt åldrande och motverka ofrivillig ensamhet

Främja psykisk hälsa och förebygga suicid

Främja goda levnadsvanor och hållbart arbetsliv

De samlade insatserna från närstående, det civila samhället, kommunerna och Västra Götalandsregionen har stora effekter på barn och ungas hälsa, rättigheter, välbefinnande och inlärningsförmåga på både kort och lång sikt.

Mödra- och barnhälsovården, ungdomsmottagningarna samt tandvården har särskild möjlighet att tidigt uppmärksamma och rikta insatser kring barn och ungas hälsa. Barnhälsovårdens mål är att bidra till bästa möjliga fysiska, psykiska och sociala hälsa för barn. De ska erbjuda hembesök till alla familjer, oavsett var de bor, senast inom 14 dagar efter hemkomst från förlossning/BB.¹²

Västra Götalandsregionens naturbruksgymnasier och folkhögskolor ska arbeta för att fler i Västra Götaland ska slutföra sina gymnasiestudier. Stödet till rörelsedrivna folkhögskolor ska främja jämlika förutsättningar för fullföljd studiegång oavsett var man bor i länet.

Även andra verksamheter i Västra Götalandsregionen ska bidra till goda uppväxtvillkor och skapa goda förutsättningar för barns rätt till bästa möjliga hälsa samt kultur och fritid. Det gäller också för barn som anhöriga till någon som är svårt sjuk, har ett missbruk eller psykisk ohälsa.

Som arbetsgivare ska Västra Götalandsregionen skapa goda villkor för föräldraskap. Västra Götalandsregionen ska sträva efter att ses som en attraktiv arbetsgivare för unga vid val av framtida arbetsplats. Vi ska sprida yrkeskunskap så att framtidens medarbetare kan förberedas inför fortsatta studier och yrkesval

Delmål 1.2: Främja hälsosamt åldrande och motverka ofrivillig ensamhet

Stärka det friska

Såväl medellivslängden som andelen äldre i befolkningen ökar och allt fler lever till hög ålder. Att främja ett hälsosamt åldrande handlar om att säkerställa rättigheter och möjliggöra välbefinnande även i äldre åldrar genom att till exempel utveckla och upprätthålla den funktionella förmågan. Hälsöfrämjande och sjukdomsförebyggande insatser från såväl samhällets som individens sida kan förbättra äldres hälsa och livskvalitet, och därmed även bidra till minskade samhällskostnader för vård och omsorg.

Hälsosamma levnadsvanor, sociala kontakter och god vård vid behov kan förbättra hälsoläget långt upp i åldrarna. Enligt forskningen är fyra områden av särskild vikt för att bibehålla hälsa och god livskvalitet hos äldre; social gemenskap och stöd, meningsfullhet och delaktighet, fysisk aktivitet och bra matvanor.

Ofrivillig ensamhet och social isolering har många negativa hälsoeffekter, som exempelvis ökad risk för depression och annan psykisk ohälsa eller riskabel alkoholkonsumtion. Fysisk aktivitet är ett verksamt sätt att behålla en hög grad av självständighet hos äldre och har även stor fallförebyggande effekt, även för personer som tidigare aldrig varit fysiskt aktiva. Fallolyckor bland äldre kan få allvarliga konsekvenser i form av skador och förlorad självständighet, som utöver lidande och försämrad livskvalitet för den drabbade bidrar till stora samhällskostnader.

¹²Nationella barnhälsovårdsprogrammet

Västra Götalandsregionen möter äldre i flera roller

Att antalet äldre i Västra Götaland ökar innebär förändrade förutsättningar för Västra Götalandsregionen både i förhållande till invånare och medarbetare.

I kontakten med äldre invånare ska vi arbeta med hälsofrämjande, sjukdoms- och skadeförebyggande insatser. Äldre ska precis som alla andra erbjudas en jämlik, kunskapsbaserad och säker vård av god kvalitet. Västra Götalandsregionen ska utveckla arbetet med digitala vårdtjänster och nära vård för att bidra till långsiktig social hållbarhet samtidigt som vi också är vaksamma på att tjänster utformas så att de fungerar för alla och att alternativ till digitala lösningar alltid finns för de som behöver.

Vi ska skapa goda förutsättningar för äldre att resa i kollektivtrafiken samt för eget skapande och deltagande i Västra Götalandsregionens utbud av kultur- och folkbildningsaktiviteter. Som arbetsgivare ska vi skapa goda förutsättningar för äldre medarbetare att vilja och kunna arbeta kvar.

Delmål 1.3: Främja psykisk hälsa och förebygga suicid

God psykisk hälsa hos de flesta, men hälsan är ojämnt fördelad

Den psykiska hälsan är grunden för vår hälsa, välbefinnande och funktionsförmåga. Det handlar om hur vi mår och trivs med livet samt om vår förmåga att klara livets upp- och nedgångar. Vårt psykiska mående varierar helt normalt genom livet, ibland mår vi bra, ibland mår vi sämre och kan uppleva symptom såsom stress, nedstämdhet och oro. Det är först när vi under långa perioder inte får tillräckligt med återhämtning, eller när nedstämdhet och oro tenderar att bli ett normaltillstånd, som vi börjar närma oss gränsen för vad som kan betraktas som psykisk ohälsa. I psykisk ohälsa inkluderas oftast allt från nedsatt psykiskt välbefinnande, till exempel i form av oro och nedstämdhet, till allvarliga psykiska ohälsotillstånd som schizofreni eller förstämningssyndrom. Psykisk ohälsa är ett samlingsbegrepp för mindre allvarliga psykiska besvär och mer allvarliga symptom, som en psykiatrisk diagnos och/eller psykisk funktionsnedsättning. Psykiska besvär kan vara en normal reaktion på en påfrestande situation och är ofta övergående. Det är viktigt att normala reaktioner inte sjukdomsförklaras, samtidigt som det också är viktigt för att tidigt identifiera och behandla psykiatriska tillstånd.

De allra flesta vuxna i Västra Götaland uppger att de har ett gott eller mycket gott psykiskt välbefinnande. Samtidigt har psykisk ohälsa ökat i befolkningen både bland barn och unga, vuxna och äldre. Psykisk ohälsa är ojämnt fördelad i befolkningen. Den är till exempel högre bland kvinnor, personer med förgymnasial utbildning, utrikesfödda, personer i arbetslöshet, ensamstående föräldrar och hbtq-personer. BRIS¹³ uppger att allt fler samtal med barn och unga handlat om självmordstankar, fysiskt våld, sexuella övergrepp och vuxnas missbruk. Allt fler barn vittnar om en djup oro inför framtiden och den stundande klimatkrisen. Barn och unga som lever i ekonomiskt utsatta familjer rapporterar oftare psykiska besvär, och uppväxtvillkoren påverkar även den psykiska hälsan som vuxen. För att förebygga psykisk ohälsa krävs ett livsloppsperspektiv som omfattar alla åldrar, från tidig barndom till sen ålderdom med såväl främjande som förebyggande arbete.

¹³ Barnens rätt i samhället, www.bris.se

Suicid, det vill säga att ta sitt eget liv, är den vanligaste yttre orsaken till att människor dör i Sverige. En tredjedel av alla som tar sitt liv har en pågående kontakt med den psykiatriska vården, betydligt fler har haft kontakt med annan hälso- och sjukvård.

Alla delar av Västra Götalandsregionen ska bidra till psykisk hälsa

Västra Götalandsregionen ska främja psykisk hälsa genom att till exempel ge förutsättningar för eget skapande och deltagande i kulturlivet och folkbildningen samt genom att tillhandahålla natur-, kultur- och andra byggda miljöer som kan ge plats för återhämtning.

Västra Götalandsregionen ska säkerställa att personer med psykisk ohälsa, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning har tillgång till en jämlik, kunskapsbaserad och säker vård och omsorg av god kvalitet. I de fall då insatser för en person behöver samordnas med stöd från flera aktörer ska alla med behov erbjudas att en SIP, samordnad individuell plan, upprättas. Vi ska också arbeta systematiskt för att förebygga suicid. Alla delar av vården ska ha kompetens att upptäcka självmordsbenägenhet.

Som arbetsgivare ska Västra Götalandsregionen arbeta för en god organisatorisk och social arbetsmiljö för alla medarbetare.

Delmål 1.4: Främja goda levnadsvanor och ett hållbart arbetsliv

Goda levnadsvanor och arbete är viktigt för hälsa och välbefinnande

Goda levnadsvanor möjliggör ökad livskvalitet och förmåga att klara vardag, studier och arbete, medan brister i till exempel fysisk aktivitet och matvanor bidrar till ohälsa och sjukdom. Vi kan själva i stor utsträckning påverka våra levnadsvanor men dessa beror även på faktorer som exempelvis utbildning, arbetsvillkor, bostad, ekonomi, funktionalitet och språkkunskaper. Ohälsa förorsakad av levnadsvanor är vanligare i grupper med sämre socioekonomiska förhållanden. Människors förmåga att ta till sig hälsorelaterad information skiljer sig åt vilket påverkar beslut kring hälsa, levnadsvanor och vård.

Sysselsättning och ekonomisk trygghet är viktigt för hälsan och för de allra flesta är arbete den primära källan till inkomster. Människor som arbetar har i regel bättre hälsa än de som saknar ett arbete eller sysselsättning. Gynnsamma arbetsförhållanden stärker personlig utveckling, hälsa och välbefinnande medan en mindre gynnsam arbetsmiljö ökar risken för ohälsa.

Västra Götalandsregionen ska bidra till goda levnadsvanor och ett hållbart arbetsliv

Västra Götalandsregionen ska skapa förutsättningar för en hälsosam livsstil och goda levnadsvanor hos befolkningen och våra medarbetare.

Det förebyggande arbetet i den nära vården genom barnvårdscentraler, ungdomsmottagningar, vårdcentraler, barnmorskemottagningar och tandvårdsmottagningar har en central roll. Västra Götalandsregionen ska arbeta utifrån de nationella riktlinjerna för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor som innehåller

rekommendationer om åtgärder för att förebygga och behandla sjukdom genom att stödja patienter att förändra ohälsosamma levnadsvanor. Insatser ska fördelas utifrån behov och det ska vara enkelt för människor ta hand om sin hälsa. Information och kommunikation ska anpassas utifrån varje individs förutsättningar att ta den till sig.

Västra Götalandsregionen ska bidra till hållbart och vidgat deltagande i kultur- och i arbetslivet. Inom det regionala utvecklingsuppdraget ska vi bidra till goda arbetsvillkor och ökad sysselsättning i Västra Götaland. Våra lokaler och miljöer ska vara hälsofrämjande och stimulera rörelseglädje.

Som arbetsgivare ska Västra Götalandsregionen arbeta för en god och hälsofrämjande arbetsmiljö för samtliga medarbetare.

Jämlikhet och lika rättigheter

Främja kunskap om jämlikhet och rättigheter

Identifiera och analysera orättfärdiga skillnader

Främja tillgänglig och inkluderande verksamhet

Mål 2: Jämlikhet och lika rättigheter

Alla människor är, i enlighet med konventionerna om mänskliga rättigheter, födda jämlika och har en inneboende värdighet. Jämlikhet är också en viktig del av det nationella folkhälsomålet som handlar om en god och jämlik hälsa för hela befolkningen.

Invånare i Västra Götaland har olika livsvillkor och förutsättningar. Alla har till exempel inte samma möjlighet att vara delaktiga i samhället, att ta del av information eller att leva ett hälsosamt liv.

Västra Götalandsregionen ska skapa jämlika förutsättningar för både invånare och medarbetare. Vi ska arbeta systematiskt med att identifiera, analysera och åtgärda orättfärdiga skillnader tillsammans med invånarna och medarbetarna. Tillsammans kan vi både riva hinder och hitta nya lösningar som fungerar för fler, till exempel när vi utvecklar vår verksamhet, när vi organiserar oss, när vi bygger och när vi utformar möten med invånare och medarbetare. För att klara det behöver vi också öka vår kunskap om människors förutsättningar och rättigheter.

Den grundläggande principen i Agenda 2030 är ”leaving no one behind” – ingen ska lämnas utanför. Det innebär att om alla insatser inte kan nå alla på en gång ska de som är mest marginaliserade prioriteras. Allra bäst blir det om vi gör rätt och inkluderar de som ska använda vår verksamhet redan från början.

Delmål 2.1: Främja kunskap om jämlikhet och rättigheter

Bristande kunskap ger konsekvenser för individer och samhälle

Kunskap om olika människors förutsättningar och rättigheter är viktigt för både enskilda personer och samhället i stort. Kunskapen om vilka rättigheter människor har och hur de kan utkrävas är ojämnt fördelad i befolkningen. Vissa människor står oftare upp för sig själva och blir lyssnade till medan andra oftare lämnas utanför eller diskrimineras.

Människors hälsa och livsvillkor påverkas i hög utsträckning av stereotypa normer för hur vi förväntas vara och fungera i samhället. Normer styr hur arbetsplatser, verksamheter och hela samhället formas. När normerna är öppna och inkluderande skapas goda förutsättningar för varje individ att tillgodogöra sig sina rättigheter och för ett socialt hållbart samhälle. Okunskap om stereotypa normer riskerar däremot att omedvetet bidra till stress, marginalisering och ohälsa för de individer som inte inkluderas.

Kunskaphöjning inom Västra Götalandsregionen

Vi som arbetar i Västra Götalandsregionen ska ha kunskap om hur vi främjar jämlika förutsättningar för invånare och medarbetare, dels för att stärka rättigheterna för varje enskild människa, dels för att arbeta mer resurseffektivt och nå de som behöver oss mest. Vi ska ha nödvändig kunskap om de krav som lagar och regler ställer på oss, till exempel barnkonventionen, diskrimineringslagen eller lagen om de nationella minoriteterna och minoritetsspråk.

Vi som organisation ska stärka vår praktiska kunskap om hur vi exempelvis kan involvera barn i frågor som berör dem, hur vi kan skapa tillgängliga miljöer eller hur vi kan bli bättre på att främja jämställdhet, motverka rasism och rekrytera utan att diskriminera. Hälso- och sjukvårdspersonal ska ha grundläggande kunskap om våld i nära relationer och om hur de ska ställa frågor om våld. Vi behöver också ha en förståelse för hur ojämlika strukturer påverkar människors hälsa och livsvillkor, hur våra egna normer och erfarenheter kan påverka mötet med andra och hur vi aktivt bidrar till att inkludera för att skapa jämlika förutsättningar och för hur vi kan riva hinder.

Vi ska också aktivt arbeta med att informera invånarna om sina rättigheter inom Västra Götalandsregionens verksamheter samt vart det går att vända sig om rättigheterna inte efterlevs.

Delmål 2.2: Identifiera och analysera orättfärdiga skillnader

Ett systematiskt arbete med att identifiera och analysera skillnader

Offentliga myndigheter i Sverige är skyldiga att veta att de levererar en jämlik service och bidrar till goda och jämlika livsvillkor för alla. Lagen ställer exempelvis krav på att all offentlig statistik är könsuppdelad för att synliggöra om det finns orättfärdiga skillnader mellan kvinnor och män. Det är också viktigt att identifiera andra orättfärdiga skillnader och diskriminering, exempelvis skillnader mellan personer som har kort och lång utbildning, olika bostadsorter, olika socioekonomiska förutsättningar, olika åldrar, funktionalitet, sexuell läggning, religion, hudfärg eller födelseländer.

Exempel på orättfärdiga skillnader i Sverige är att personer med tidigare erfarenhet av psykisk sjukdom riskerar att få sämre somatisk vård. Att hbtq-personer tvekar att berätta om sin sexuella läggning eller transidentitet i mötet med samhället eller arbetsgivaren. Att personer med nedsatt funktionalitet tvekar att ta del av samhällsfunktioner eftersom man känner sig osäker på hur man kan ta sig fram eller hur man kommer att bli bemött. Att afrosvenskar tenderar att ha sämre karriär- och löneutveckling än befolkningen i övrigt med hänsyn tagen till utbildningsnivå. Detta påverkar i hög utsträckning hur olika människors rätt till kultur, arbete eller bästa möjliga hälsa blir tillgodosedd.

Västra Götalandsregionen ska identifiera och analysera skillnader

Västra Götalandsregionen ska arbeta systematiskt med den data vi har tillgång till för att identifiera eventuella skillnader mellan grupper i exempelvis vårdkonsumtion, resande, deltagande i kulturlivet, lön, karriärutveckling och hälsa. Vi ska analysera vad skillnaderna kan bero på, om de är ett problem, vilka konsekvenser de kan få för invånare eller medarbetare samt vad vi kan göra för att minska eller kompensera för skillnaderna. Vi ska också analysera vilka konsekvenser olika beslut och förändringar kan få genom exempelvis barnkonsekvensanalyser eller konsekvenser för jämställdhet, jämlikhet och hälsa.

Tillgänglighetsdatabasen är ett verktyg som ska användas av verksamheterna i Västra Götalandsregionen för att systematiskt analysera den fysiska tillgängligheten i lokaler och utemiljöer. Tillgänglighetsdatabasen innebär också en möjlighet för invånarna att utifrån sina förutsättningar själva kunna förbereda och planera besök.

Delmål 2.3: Främja tillgänglig och inkluderande verksamhet

Inkludering skapar mer jämlika livsvillkor

Inkludering handlar om att förändra miljön, verksamheten eller bemötandet och anpassa efter individens förutsättningar. Tidigare användes ibland begreppet integrering där istället den som uppfattades som ”avvikande” skulle anpassa sig till den existerande miljön. Det kan finnas många hinder för att ta del av hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, kultur eller att vara inkluderad på arbetsplatsen på jämlika villkor. Det kan handla om fysiska hinder, om geografiska avstånd eller hinder knutna till kunskap, språk, förståelse, ekonomi, tillit eller om exkluderande normer. Alla offentliga myndigheter har skyldighet att arbeta inkluderande och möta var och en utifrån vars och ens behov.

Västra Götalandsregionen som en tillgänglig och inkluderande verksamhet

I Västra Götalandsregionen ska vi alltid planera med människan i centrum. Alla människor oavsett förutsättningar ska kunna ta del av verksamheten på jämlika villkor. Det gäller såväl våra lokaler och miljöer som digitala verktyg och information. Vi ska åtgärda så kallade enkelt avhjälpna hinder och skapa en fysiskt tillgänglig miljö. Vår information ska finnas i tillgängliga format och på flera språk. Vi ska använda tolk när det behövs och barn ska inte tolka åt sina närstående. Vi ska använda bilder som inkluderar och speglar hela befolkningen. Vi ska arbeta aktivt för att nå grupper som är i behov av vår verksamhet men som vi idag inte når.

Som arbetsgivare ska Västra Götalandsregionen arbeta med aktiva åtgärder mot diskriminering för att skapa jämlika förutsättningar för medarbetare kopplat till lagens samtliga sju diskrimineringsgrunder.¹⁴

¹⁴ Diskrimineringsgrunderna i den svenska diskrimineringslagen är: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder

Mål 3: Tillit, trygghet och delaktighet

Tillit, trygghet och delaktighet är centrala delar av ett socialt hållbart samhälle. Det är också principer för att uppfylla de mänskliga rättigheterna. Kontroll, inflytande och delaktighet är ett av målområdena under det nationella folkhälsomålet.

Människor som har tillit till staten tenderar även att lita mer på andra människor. Samhällen med hög nivå av tillit har också en bättre folkhälsa. I ett socialt hållbart samhälle fungerar tillit som ett sammanhållande kitt. Tillit mellan människor har flera positiva effekter, medan bristande tillit bidrar till mistänksamhet, segregation och korruption.

Dialog mellan invånare och beslutsfattare kan bidra till ökad tillit. Ibland behöver dialogen vara bred och fånga upp synpunkter från befolkningen eller medarbetarna som helhet. Ibland handlar det om att särskilt lyssna på röster från de grupper vars erfarenheter annars oftast inte blir beaktade i samhällsutveckling, verksamhetsutveckling eller på arbetsplatsen. Det kan handla om barn, personer med funktionsnedsättning, hbtq-personer eller de nationella minoriteterna.

Ett viktigt uttryck för tilltron till samhället och demokratin är att invånarna i Västra Götalandsregionen utnyttjar rätten att rösta. Ett högt valdeltagande är ett av de tydligaste tecknen på en fungerande demokrati.

Delmål 3.1: Främja ansvarstagande och transparent organisation

Varför ansvar och transparens?

Ansvarstagande och transparenta myndigheter är en central del av de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer och stärker den allmänna tilliten i samhället. Om myndigheters bemötande bygger på respekt, likvärdig service och likvärdig fördelning av resurser stärker det individens egenmakt och tillit till andra. Det ökar möjligheten för inflytande och inkludering. En transparent organisation med god insyn för invånarna minskar risken för korruption och mistänksamhet. Det minskar belastningen av de frågor eller överklaganden som kommer på grund av otydligheter. I ett samhälle med hög tillit tenderar det mesta att gå snabbare, smidigare och effektivare.

I Sverige finns ett flertal lagar som beskriver hur offentlig sektor ska arbeta för att vara ansvarstagande och transparent, till exempel regeringsformen, förvaltningslagen och språklagen. Offentlighetsprincipen är en grundläggande princip för Sveriges statskick, och innebär bland annat att alla har rätt att ta del av allmänna handlingar.

Tillit, trygghet
och delaktighet

Främja
ansvarstagande
och transparent
organisation

Motverka tvång,
kränkningar, hot
och våld

Främja
medskapande och
dialog

Västra Götalandsregionen som en ansvarstagande och transparent organisation

Västra Götalandsregionen är en stor organisation som kan vara svår att överblicka. Därför är det viktigt att vi är transparenta med vem som fattar beslut, om och hur beslut kan överklagas, var invånare kan vända sig med frågor eller synpunkter och hur invånare kan få kontakt med politiker och tjänstepersoner för dialog. Vi ska arbeta med klarspråk för att både beslutsfattare och tjänstepersoner ska vara trygga med att våra beslut och prioriteringar är transparenta och begripliga.

Västra Götalandsregionen ansvarar inte bara för den egna organisationen, utan måste också se till att alla våra inköp och investeringar bidrar till en hållbar utveckling i samhället i övrigt. Vi ska ställa etiska och sociala krav i samtliga upphandlingar och systematiskt följa upp de krav vi har ställt.¹⁵ Västra Götalandsregionens inköp ska bidra till en hållbar konsumtion och produktion såväl i vårt eget län som globalt.

Som arbetsgivare ska vi vara transparenta och ansvarstagande. Vi ska ha tydliga kriterier vid rekrytering, för karriär- och löneutveckling. Vi ska också ta socialt ansvar för att skapa möjligheter till arbete och egen försörjning för personer som står långt från arbetsmarknaden.

Delmål 3.2: Motverka tvång, kränkningar, hot och våld

Frihet från våld som en fråga om rättigheter, hälsa och demokrati

Frihet från våld är i sig en mänsklig rättighet som också skapar förutsättningar för att kunna ta del av andra mänskliga rättigheter. Att invånarna känner sig trygga i sitt eget hem, i sitt närområde och i samhället är en förutsättning för social hållbarhet.

Människor riskerar att utsättas för hot, våld, kränkningar och övergrepp i många och skiftande sammanhang, både fysiskt och digitalt. Kvinnor utsätts till exempel oftare än män för våld i hemmet. Barn utsätts i hemmiljö, men också ofta i skola och på nätet. Hälso- och sjukvårdspersonal utsätts allt oftare för kränkningar av patienter eller deras närstående. En kvinna som bär hijab, en person med svart hudfärg eller person som uppfattas som romsk löper större risk än många andra att utsättas för hatbrott i det offentliga rummet. En annan växande form av våld är människohandel, som syftar till att utnyttja människor för olika ändamål, oftast sexuellt våld eller tvångsarbete.

Allt våld är ett hot mot det demokratiska samhället i allmänhet, och i synnerhet hot och hat mot förtroendevalda. Det kan leda till att färre vågar vara politiskt aktiva, engagera sig i politiskt känsliga frågor eller delta i den offentliga debatten. I FN:s granskningar av Sverige lyfts också överanvändning av tvång i psykiatriska verksamheter som en form av våld. I granskningarna har Sverige fått kritik kopplat till brister i både användning och uppföljning av tvångsmetoder.

¹⁵ Enligt upphandlingsmyndigheten handlar sociala hänsyn om att "bidra till att använda skattemedel på ett ansvarsfullt sätt, exempelvis säkerställa schyssta arbetsvillkor för personer som ska utföra offentliga kontrakt eller bidra till full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning."

Västra Götalandsregionen ska skydda invånare och medarbetare

I Västra Götalandsregionen ska vi ta ansvar för att tidigt upptäcka och skydda invånare och medarbetare från tvång, kränkningar, hot och våld, inklusive hedersrelaterat våld och människohandel. Vi ska erbjuda vård och stöd för de som utsatts. Västra Götalandsregionens ska också arbeta systematiskt för att motverka kränkningar, trakasserier, hot och våld mot de förtroendevalda.

Medvetenhet om mänskliga rättigheter ska integreras i psykiatrin. Detta innebär till exempel ökad delaktighet för patienten och minskad användning av tvångsmetoder. Inom psykiatrin arbetar vi aktivt med en nollvision om tvångsåtgärder.

I enlighet med arbetsmiljö- och diskrimineringslagen har Västra Götalandsregionen som arbetsgivare och som utbildningsanordnare ansvar för att motverka kränkningar och sexuella trakasserier. Vi ska ha rutiner för arbetet som alla ska känna till.

Delmål 3.3: Främja medskapande och dialog

Delaktighet främjar hälsa och tilltro till samhället

Knappt en femtedel av den vuxna befolkningen i vårt län anser att de har ganska eller mycket goda möjligheter att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen. Intresset för politik har ökat bland unga, men få känner att de kan påverka.¹⁶

Att vara delaktig och inkluderad i frågor som berör en själv, ens egen situation och samhällets utveckling är en mänsklig rättighet. Delaktighet är i sig hälsofrämjande och ökar människors engagemang samt tilltron till det demokratiska systemet. Medskapande i samhälls- och verksamhetsutveckling är också en förutsättning för effektivt resursutnyttjande. Genom att involvera användaren säkerställs att de tjänster som tas fram fungerar och uppskattas av dem som verksamheten finns till för.

Västra Götalandsregionen ska skapa förutsättningar för delaktighet

I Västra Götalandsregionen ser vi varje människa som en person med resurser, kunskap och förmågor. Vi ska skapa förutsättningar för delaktighet för medarbetare, patienter, resenärer och besökare samt i dialog och samråd med invånare i länet. I idéutformning, planering och utveckling ska de som berörs direkt eller indirekt kunna delta utifrån sina egna förutsättningar.

Västra Götalandsregionens verksamheter ska arbeta i dialog med invånare och det civila samhällets organisationer. Det är ett arbetssätt som vi ska utveckla. I all dialog ska det vara tydligt vad dialogen handlar om, vad som är möjligt att påverka och hur beslut kommer att fattas. Dialogen ska beaktas i det fortsatta arbetet och resultatet ska återkopplas till de som medverkat.

I hälso- och sjukvården ska vi använda ett personcentrerat arbetssätt. Att arbeta personcentrerat innebär att se patienten som en person som är mer än sin sjukdom, vilket ger positiva effekter för både individ och organisation. Genom att systematiskt medskapa och föra dialog når vi ett hållbart arbetsliv, hållbara beslut och stärkt egenmakt för invånarna.

¹⁶ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, www.mucf.se

Indikatorsbilaga

Västra Götalandsregionens indikatorer för social hållbarhet består i huvudsak av redan befintlig statistik och som redan sammanställs och här används för att koncernövergripande följa om utvecklingen i länet och koncernen går i målens riktning. De övergripande målens indikatorer består i huvudsak av information om utfallet för invånarna i länet medan indikatorerna på delmålsnivå också beskriver insatser som genomförs av Västra Götalandsregionens verksamheter.

Alla individbaserade indikatorer kommer i uppföljningen där så är möjligt redovisas och analyseras uppdelade på bakgrundsvariabler såsom kön, ålder, utbildningsnivå, bostadsort, utländsk respektive svensk bakgrund. Även utvecklingen av indikatorn över tid redovisas, liksom förändringen av skillnader mellan grupper över tid. Årtal inom parantes anger år för senast tillgängliga data.

Indikator	Utgångsvärde 2020	Målsättning 2030
MÅL 1: GOD HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE		
Medellivslängd i Västra Götaland (SCB)	Kvinnor: 84,1år Män 80,5år	Positiv trend och minskade skillnader
Andel invånare som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra eller mycket bra (HLV)	Kvinnor: 70% Män 75%	Positiv trend och minskade skillnader
Delmål 1.1: Främja goda uppväxtvillkor och fullföljda studier		
Andelen barn inskrivna på BVC, som fått första hembesöket	79% (2018)	100%
Andel barn 3–19 år som deltagit i kulturaktivitet (Myndigheten för kulturanalys)	Kommer könsuppdelad (2019)	Positiv trend och minskade skillnader
Andel elever i år 9 som är behöriga till yrkesprogram (Kolada)	Flickor: 84,3% Pojkar 81,7% (2019)	Positiv trend och minskade skillnader
Delmål 1.2: Främja hälsosamt åldrande och motverka ofrivillig ensamhet		
Upplevd ensamhet 65–84 år (HLV)	Finns först höst 2020	Minskande trend och minskade skillnader
Andelen invånare 65 + som har deltagit i en kulturaktivitet minst en gång per kvartal (SOM)	Data beställd.	Positiv trend och minskade skillnader

Antal fallskador per 100 000 invånare bland personer 65+, (Kolada)	Kvinnor: 3203 Män: 2216 (3-årsmedelvärde 2018)	Minskande trend och minskade skillnader
Delmål 1.3: Främja psykisk hälsa och förebygga suicid		
Andel utredningar och behandlingar som startat inom 30 dagar i barn- och ungdomspsykiatri	76% (2016) 48% (Jan2020)	Positiv trend och minskade skillnader
Psykiskt välbefinnande (HLV)	Finns tillgänglig hösten 2020	Positiv trend och minskade skillnader
Organisatorisk och social arbetsmiljö hållbart medarbetarengagemang index (Medarbetarenkäten)	Kommer könsuppdelad (2019)	Positiv trend och minskande skillnader
Delmål 1.4: Främja goda levnadsvanor och ett hållbart arbetsliv		
Patienter som diskuterat levnadsvanor med primärvården	Avstämning pågår	Positiv trend och minskade skillnader
Andel som uppfyller rekommendationer om fysisk aktivitet (HLV)	Finns tillgänglig hösten 2020	Positiv trend och minskade skillnader
Sysselsättningsgrad i Västra Götaland (SCB)	Män: 81,7% Kvinnor: 78,7%(2018)	Positiv trend och minskade skillnader
MÅL 2: JÄMLIKHET OCH LIKA RÄTTIGHETER		
Ekonomisk ojämlikhet i Västra Götaland index¹⁷ (Kolada)	0.389	Minskande trend
Invånarnas upplevelse av utsatthet för diskriminering, kränkande bemötande (HLV)	Kvinnor: 26% Män: 16% (2015-2018)	Minskande trend och minskade skillnader
Delmål 2.1: Främja god kunskap om jämlikhet och rättigheter		
Antal förvaltningar och bolag som i årsredovisning uppger att de genomfört kunskapshöjande insatser om jämlikhet och/eller mänskliga rättigheter	Utgångsvärde saknas	100%

¹⁷ Ginikoefficient är ett index för ekonomisk ojämlikhet inom ett område. I ett område med värde 0 har invånarna exakt samma inkomst medan värdet 1 att en enda person har all inkomst.

Delmål 2.2: Identifiera och analysera orättfärdiga skillnader		
Andel ärenden till regionstyrelsen som hänvisar till genomförd barnkonsekvensanalys (bedömning utifrån stickprov)	Utgångsvärde saknas	Positiv trend
Andel ärenden till regionstyrelsen som redovisar könsuppdelad statistik där det är relevant (bedömning utifrån stickprov)	Utgångsvärde saknas	Positiv trend
Delmål 2.3: Främja tillgänglig och inkluderande verksamhet		
Andel i befolkningen som uppfattar att vård ges på lika villkor (Kolada)	Kvinnor; 42% Män: 55% (2018)	Positiv trend och minskade skillnader
Andel utförare av kulturnämndens långsiktiga uppdrag som redovisar insatser och resultat för att nå och angå fler invånare utifrån riktlinjerna för vidgat deltagande (Kulturstrategin)	Utgångsvärde saknas	Samtliga
Andel medarbetare som upplevt sig utsatta för diskriminering i arbetet de senaste 12 månaderna (medarbetarenkäten)	Kvinnor: 2% Män: 3% (2019)	Minskande trend och minskande skillnader
MÅL 3: TILLIT, TRYGGHET OCH DELAKTIGHET		
Andel av invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra (HLV)	Kvinnor: 28% Män: 28% (2018)	Minskande trend och minskade skillnader
Valdeltagande i senaste regionvalet, (SCB)	Kvinnor 85 % Män 82 % (2018)	Positiv trend och minskade skillnader
Delmål 3.1: Främja ansvarstagande och transparent organisation		
Andel av invånarna som tycker att VGR sköter sina uppgifter ganska eller mycket bra (SOM)	Beställning gjord	Positiv trend och minskade skillnader
Andel av de prioriterade upphandlingarna där krav på social hållbarhet utöver uppförandekoden ställts och följts upp	Utredning krävs	100%

Andel medarbetare som har förtroende för och skulle rekommendera arbetsgivaren VGR (Medarbetarenkäten)	Kvinnor: 60% Män: 59% (2019)	Positiv trend och minskande skillnader
Delmål 3.2: Motverka tvång, kränkningar, hot och våld		
Andel förtroendevalda i regionfullmäktige som utsatts för trakasserier, hot eller våld (Kolada)	Kvinnor: 25% Män: 25,2%(2016)	Minskande trend
Antal hälso- och sjukvårdsverksamheter som ställer rutinmässiga frågor om våld i nära relation (primärvård och länssjukvård)	Ca 450 enheter	Årlig ökning
Andel medarbetare som känner till rutiner för att anmäla utsatthet för kränkande särbehandling, diskriminering, sexuella trakasserier och/eller hot och våld (medarbetarenkäten)	58% (2019)	Positiv trend
Delmål 3.3: Främja medskapande och dialog		
Andel som anser att de har mycket/ganska goda möjligheter att påverka politiska beslut på olika nivåer (SOM)	18 % kommer könsuppdelad (2018)	Positiv trend och minskade skillnader
Andel av medarbetarnas som upplever sig ha möjlighet att påverka planering av arbetet (medarbetarenkäten)	Kvinnor: 74% Män: 74%(2019)	Positiv trend och minskade skillnader
Andel patienter som upplever sig delaktiga i sin vård (Nationella patientenkäten för primärvården)	Kvinnor: 78,3 % Män: 81,3 % (2019)	Positiv trend och minskade skillnader

UTKAST

2020-08-12

Remissversion, Diarienummer: RS 2019-02964

Mål för social hållbarhet 2030

Bilaga 2: Svarsformulär remiss om mål för social hållbarhet 2030

Övergripande synpunkter på mål för social hållbarhet 2030

Övergripande synpunkter på innehåll och struktur på mål för social hållbarhet 2030
Vad kommer att krävas av er förvaltning eller bolag för att lyckas med ett genomförande av mål för social hållbarhet 2030?
Vilka ser ni som de mest avgörande faktorerna för att mål för social hållbarhet 2030 ska uppnås?
Idag finns samordnare för mänskliga rättigheter på nästan alla förvaltningar och bolag. Hur kan samordnarrollen och dess koppling till respektive förvaltnings-/bolagsledning utvecklas i arbetet med målen för social hållbarhet?
Övriga synpunkter

Detaljerade synpunkter på mål och delmål

Frågor att särskilt beakta för synpunkter på övergripande mål och delmål i tabeller nedan:

- Är ambitionsnivån i enlighet med att VGR ska bidra till Agenda 2030?
- Är formuleringen av målet/delmålet tydlig?
- Vilka är avgörande faktorer för att målet/delmålet ska uppnås?
- Vad kommer krävas av er förvaltning/bolag för att lyckas med ett genomförande av målet/delmålet?

Övergripande mål	Är målet relevant för er förvaltning/bolag?	Synpunkter
Mål 1: God hälsa och välbefinnande	<i>Ja/Nej Ev. kommentar</i>	

Delmål	Är delmålet relevant för er förvaltning/bolag?	Synpunkter
Främja goda uppväxtvillkor och fullföljda studier	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	
Främja hälsosamt åldrande och motverka ofrivillig ensamhet	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	
Främja psykisk hälsa och förebygga suicid	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	
Främja goda levnadsvanor och hållbart arbetsliv	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	

Övergripande mål	Är målet relevant för er förvaltning/bolag?	Synpunkter
Mål 2: Jämlikhet och lika rättigheter	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	
Delmål	Är delmålet relevant för er förvaltning/bolag?	Synpunkter
Främja kunskap om jämlikhet och rättigheter	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	
Identifiera och analysera orättfärdiga skillnader	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	
Främja tillgänglig och inkluderande verksamhet	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	

Övergripande mål	Är målet relevant för er förvaltning/bolag?	Synpunkter
Mål 3: Tillit, trygghet och delaktighet	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	
Delmål	Är delmålet relevant för er förvaltning/bolag?	Synpunkter
Främja ansvarstagande och transparent organisation	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	
Motverka tvång, kränkningar, hot och våld	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	
Främja medskapande och dialog	<i>Ja/Nej</i> <i>Ev. kommentar</i>	